

ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ВЕТЕРИНАРА»

Рожков Ю.Г.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Досліджено категорії на яких ґрунтується праця ветеринарного лікаря. встановлено, що одним із критеріїв професіоналізму ветеринара є вироблення власного почерку ветеринарної діяльності, постійна потреба продуктивно працювати, виховання необхідних навичок та звичок. як наука, професійна культура ветеринара, включає в себе, по-перше, систему знань про певні види культур, які властиві і необхідні особі ветеринара у здійсненні ним професійної діяльності (зокрема, вчення про правову, медичну, педагогічну, естетичну культуру тощо); по-друге: ветеринарну деонтологію як систему знань про формування почуття службового, ветеринарного обов'язку; по-третє, ветеринарну етику як вчення про професійну поведінку ветеринара з точки зору морально-етичних вимог.

Ключові слова: професійна культура, ветеринарія, ветеринарна деонтологія, професійна майстерність, професійна відповідальність.

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство відчуває велику потребу у високоосвічених професіоналах. Особлива увага приділяється підготовці майбутніх ветеринарів, оскільки подальший розвиток цивілізації неможливий без кваліфікованих, морально сформованих ветеринарних лікарів. Становлення майбутнього спеціаліста в галузі ветеринарії безпосередньо залежить від формування значущих особистісних якостей, оволодіння науковим фаховими знаннями, вміннями та навичками необхідними для виконання професійних обов'язків. Саме тому важливим завданням вищого освітнього закладу є не лише професійна підготовка сучасного фахівця, що передбачає оволодіння науковими знаннями, вміннями, навичками, але й духовно-моральний розвиток особистості студента. Одним із ключових компонентів такого процесу є формування професійної культури.

Мета дослідження – проаналізувати поняття «професійна культура ветеринара», встановити необхідність її формування, проаналізувати її компоненти, встановити критерії професіоналізму ветеринара.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «професійна культура ветеринара» є загальнозживаним, проте немає окремих наукових досліджень, присвячених цілісному теоретичному вивченню даного феномена. Це поняття використовується на інтуїтивному рівні в публікаціях, присвячених професійній діяльності вчителів і викладачів вищої школи. Зокрема цю дефініцію досліджували і використовували такі вчені, як І.Ф. Ісаєв, Н.В. Кузьміна, В.А. Сластьонін, Н.Ф. Тализіна. Серед дослідників проблем соціогуманітарної освіти можна виділити В.Т. Пуляєва та С.А. Смірнова.

Виклад основного матеріалу. Поняття професійної культури тісно пов'язане з поняттям культури праці. Однак вони не ідентичні. Коли йдеться про будь-яку працю, у тому числі не-кваліфіковану, повсякденну, де не потрібні спеціальні знання, то тут доцільно вживати термін «культура праці». Але це поняття може означати і кваліфіковану працю, пов'язану зі спеціалізацією, професіоналізмом, виробничою діяльністю. Це означає, що культура праці вміщує і професійну культуру, тобто перше поняття ширше, ніж друге.

Професійна культура невіддільна від культури особи, яку характеризує насамперед праця, діяльність, виконання службових обов'язків. Тільки працею, її якістю людина перетворює світ і матеріалізує свої сили та здібності. Крім цього, культура особи – це філософська категорія, що відображає рівень соціалізації людини, її придатність до того чи іншого виду професійної діяльності.

Стосовно праці ветеринара зазначимо, що вона ґрунтується на теоретичних знаннях з ветеринарії, практичних навичках, духовно-моральних засадах, котрі становлять основу професійної діяльності.

Професійну діяльність ветеринара характеризують такі категорії: професійна орієнтація, професійне самоутвердження, професійна майстерність, талант, соціальні почуття, професіоналізм, продуктивна діяльність та ін. [1, с. 349].

Так, професійне самоутвердження ветеринара невіддільне від культурного й морального стану суспільства.

Професійна майстерність ветеринара визначається передусім високим рівнем теоретичної підготовленості, продуктивною діяльністю, талантом, високими моральними якостями, розвченими соціальними почуттями. Провідну роль відіграють талант та соціальні почуття. Під талантом розуміють високий рівень здібностей ветеринара, нахил до ветеринарної діяльності, вміння відчувати нове, що виявляється у результатах службової діяльності. Талант, як відомо, вроджена якість. Зрозуміло, талановитим ветеринаром може бути не кожен. Проте творчі інтелектуальні здібності повинні розвивати всі.

Соціальні почуття ветеринара знаходять вияв у професійних емоційних переживаннях, що мають чітко виражений правовий і моральний характер.

Одним із критеріїв професіоналізму ветеринара є вироблення власного почерку медичної діяльності, постійна потреба продуктивно працювати, виховання необхідних навичок та звичок [2, с. 33].

Виходячи з цього, під професіоналізмом ветеринара розуміємо ступінь знання ветеринарної медицини, навички необхідні для роботи з різними видами тварин, навички застосування правових норм в роботі з клієнтами, мистецтво спілкування, що знаходять вияв у повсякденній діяльності.

Продуктивність праці у професійній діяльності ветеринара, як зазначає Н. Кліменко, виявляєть-

ся у прагненні полегшити страждання тварини, встановити причини і наслідки хвороби, встановити істину і прийняти правильне рішення, застосовуючи нові, прогресивні засоби [3, с. 55].

Звичайно, продуктивна діяльність, яку можна назвати ще творчою діяльністю, пов'язана з виробленням нової мети і відповідних їй прийомів. Така діяльність має ґрунтуватися на глибоких та міцних теоретичних спеціальних ветеринарних знаннях, на практичних навичках, які становлять основу професійної ветеринарної практики [4, с. 7].

Предметом професійної моралі ветеринара є загальнолюдська мораль, на якій позначається характер ветеринарної діяльності. Професійна мораль ветеринара видозмінюється у зв'язку з наповненням соціальної культури новим змістом, утвердженням загальнолюдських цінностей, прийняттям нового законодавства. Формування професійної моралі здійснюється відповідно до рівнів різних видів культури, якими володіє ветеринар.

Професійна культура ветеринара формується поетапно. Насамперед на етапі усвідомлення ветеринаром свого призначення, коли відбувається певна адаптація, ознайомлення зі службовими й функціональними обов'язками та специфікою роботи ветеринарної установи. Це фактично перші службові дії під контролем наставника.

Етап формування ветеринара як професіонала характеризується повною самостійністю у службовій діяльності, набуттям окремих навичок, виробленням власного стилю і культури праці та ін.

Етап досягнення вершин майстерності, становлення ветеринара як професіонала настає після багатьох років (для кожного індивідуально) праці або взагалі не настає [5, с. 16].

Зазначені етапи формування професійної культури впливають на професійну мораль ветеринара, основу якої становлять регулювання службових взаємин, допомога у здійсненні правильного вибору при виконанні службових обов'язків, оптимальній реалізації прийнятого рішення у практичній діяльності.

Професійна мораль певним чином регулюється. Особливості цього регулювання диктують правила дій – певну поведінку, виконання функціональних обов'язків, реалізацію права в службовій діяльності ветеринара. Тому професійна мораль не є чимось незмінним. Вона динамічна, варіантна, враховує соціальні умови, напрями розвитку суспільства чи певної професії.

Отже, професійна мораль – це система моральних та морально-правових норм, які регулюють дії та поведінку особи у професійній діяльності.

У педагогіці вищої школи науці існує проблема щодо визначення професійної культури ветеринара. Адже професійну культуру часто змішують з культурою професійних дій, ветеринарною деонтологією чи правничою (професійною) етикою [6, с. 57].

Розв'язання цієї проблеми можна вбачати в розмежуванні поняття «професійна культура ветеринара» як науки і як професійної властивості ветеринара.

Професійна культура ветеринара як комплексна ветеринарна наука, є практично-ужитковою.

Як наука вона включає в себе, по-перше, систему знань про певні види культур, які властиві і

необхідні особі ветеринара у здійсненні ним професійної діяльності (зокрема, вчення про правду, медичну, педагогічну, естетичну культуру тощо); по-друге: ветеринарну деонтологію як систему знань про формування почуття службового, ветеринарного обов'язку; по-третє, ветеринарну етику як вчення про професійну поведінку ветеринара з точки зору морально-етичних вимог [7, с. 64].

З іншого боку професійну культуру ветеринара слід розглянути як його професійну властивість, яка характеризується:

- його знаннями медичних та інших соціальних норм (моральних, естетичних, корпоративних тощо);
- повагою ветеринара до своїх обов'язків;
- вмінням і навичками ветеринара реалізовувати правові, психологічні та інші норми та знання;
- його готовністю виконувати свій службовий обов'язок, діяти правомірно у будь-якій ситуації.

До спеціальних принципів професійної культури ветеринара належать: самосвідомість ветеринара; оптимальність й ефективність ветеринарної діяльності; диференційований підхід у медичній роботі [8, с. 391].

Розглядаючи принцип – самосвідомість ветеринара, зазначимо, що не існує видів самосвідомості, а є лише відповідні почуття. Для ветеринара, його професійної культури надзвичайно важливі моральні та правові почуття, їх треба розглядати в цілому, оскільки власне вони формують самосвідомість, яка є якісною характеристикою свідомості, вона виступає і критерієм професійної культури.

Суть принципу оптимальності й ефективності ветеринарної діяльності полягає в тому, щоб забезпечити успішне виконання зовнішнього і внутрішнього імперативів службового обов'язку, виконати професійні дії якісно і з найменшою втратою засобів та сил. Основною вимогою реалізації цього принципу є глибоко продуманий вибір того комплексу шляхів, форм, методів та засобів ветеринарної роботи, який найбільше відповідає ситуації, що склалася.

Диференційований підхід у ветеринарній діяльності враховує як загальну мету, так і конкретні обставини кожного випадку в діяльності ветеринарного лікаря. Цей принцип професійної культури полягає у роботі з кожним окремим суб'єктом ветеринарної діяльності.

Організуючи необхідні медичні заходи, кожен ветеринар, який володіє високим рівнем професійної культури, проводить їх з урахуванням особливостей різних категорій людей, їхнього морально-психологічного стану, специфіки, характеру, способу життя. Так виробляється власний стиль ветеринарної діяльності.

Сформований позитивний стереотип поведінки ветеринара має соціальну цінність. Він полягає у свідомому дотриманні юристом моральних та правових вимог, що в підсумку формує у нього певний зразок поведінки, професійну звичку. Високий рівень засвоєння ветеринаром загальнолюдських цінностей спонукає його до правомірних дій під час виконання службових обов'язків.

Культура службових правовідносин у сфері ветеринарної діяльності немислима без моральної обґрунтованості. Основу службових відносин

становлять не лише право, а й мораль, традиції, звичаї, що склалися в ветеринарних клініках. Дієвість цих категорій забезпечується відображенням їхніх вимог у різноманітних статутах, інструкціях, відомчих нормативних актах, які регулюють службові відносини. Морально продумані статутні вимоги слугують основою формування ветеринарної культури.

Уміння бездоганно виконувати свій службовий обов'язок дається ветеринару не відразу, воно виховується, формується шляхом розвитку професійної культури. Адже бездоганність у виконанні ґрунтується на свідомому засвоєнні норм, умінні застосовувати їх у конкретних ситуаціях, що можливо за умови високої культури професійних дій. Звичайно, кожен ветеринар намагається гідно виконати свій службовий обов'язок, але робить це по-різному, на власний розсуд. Якщо, наприклад, виконання обов'язку підпорядковане страху перед покаранням, то, як правило, принижуються роль культури дій. Тому критерієм професійної культури є виховання свідомого почуття відповідальності за допущену справу, бажання працювати сумлінно, без права на помилку.

Важливою ознакою професійної культури є вироблення такого стереотипу мислення, за якого суспільні інтереси ставляться вище, ніж особисті. Маємо на увазі внутрішні мотиви такого мислення, яке стає закономірністю або правилом. Формування цих мотивів, на інше переконання, розпочинається ще до обрання ветеринарної професії. На перешкоді такому мисленню стають егоїзм, корисливість та інші негативні моральні якості, які спонукають ветеринара у майбутньому дбати насамперед про власні інтереси. Звичайно, для запобігання таких тенденцій необхідні певні

соціальні умови життя та праці ветеринарів. Роль професійної культури при цьому полягає у виробленні відповідної позиції ветеринара, в умілому поєднанні особистих і суспільних інтересів у профілактиці зловживань службовим становищем чи порушенні закону, норм моралі тощо.

Професійна культура ветеринара як різновид культури особи вбирає в себе внутрішні і зовнішні професійні аспекти практично усіх видів культур. Професійна майстерність ветеринара визначає його вміння застосовувати у процесі реалізації правових норм результати існуючих видів культур (субкультур), здійснювати правове виховання громадян.

Характерною особливістю професійної культури є ієрархія. Адже для кожної професії створюється власна ієрархія не культур (це неможливо), а видів культур (субкультур), де на першому місці перебуває духовна, в тому числі й відносна духовна субкультура. Така необхідність зумовлюється конкретною спеціалізацією, зокрема ветеринара професійною діяльністю, а також конкретними завданнями, що їх розв'язує юрист у конкретній життєвій ситуації.

Висновки з проведеного дослідження та подальші перспективи. Отже, професійна культура, хоча й об'єднує інші види культури (субкультур) особи ветеринара, проте вона сама є субкультурою стосовно професійної культури взагалі. Тобто професійна культура ветеринара – це лише один вид культури всіх можливих професій. Поняття «професійна культура ветеринара» слід розглядати як інтегральну особистісну характеристику з вираженою соціопрогностичною направленістю і високим потенціалом творчості, який створює можливості для розвитку професійних якостей.

Список літератури:

1. Законодавство України про освіту: Збірник законів. – К.: Парламентське видавництво, 2002. – 345 с.
2. Закон України «Про вищу освіту». Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Кременя. – К., 2002. – С. 82–83.
3. Каган М. С. Философия культуры / М. С. Каган. – СПб: ТОО ТК «Петрополис», 1969. – 416 с.
4. Кремень В. Г., Ткаченко В. М. Україна: шлях до себе. – К.: ДрУк, 1998. – 438 с.
5. Мірошніченко В. І., Царенко В. І., Хома В. О. Професійна культура прикордонника: навчальний посібник – Хмельницький: Видавництво Національної академії України імені Б. Хмельницького, 2006. – 55 с.
6. Разин В. М. Введение в культурологию. – М., 1994. – 104 с.
7. Рутар С. Політична культура України // Студії політичного центру «Гене́за». – 1996. – № 1. – С. 28–34.

Рожков Ю.Г.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ПОНЯТИЕ «ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА ВЕТЕРИНАРОВ»

Аннотация

Исследовано категории на которых основывается работа ветеринарного врача. Было сделано взвод, что одним из критериев профессионализма ветеринара является выработка собственного подчерка ветеринарной деятельности, постоянная потребность продуктивно работать, воспитывание необходимых умений и навыков. Как наука профессиональная культура ветеринара включает в себя, во-первых, систему знаний о некоторых видах культур, которые необходимы особе ветеринара в осуществлении им профессиональной деятельности; во-вторых: ветеринарную деонтологию как систему знаний о формировании чувства служебного, ветеринарного долга; в-третьих ветеринарную этику как учение о профессиональном поведении ветеринара с точки зрения морально-этических норм.

Ключевые слова: профессиональная культура, ветеринарная деонтология, профессиональное мастерство, профессиональная ответственность.

Rozhkov Yu.G.

National University of Life and Environmental Sciences

CONCEPT «PROFESSIONAL CULTURE OF VETERINARIANS»

Summary

Authors researched categories in which the work of veterinarian doctor is based on. It was established that one of criteria of professionalism of veterinarian doctor is a development of the personal underscore of veterinarian activity, constant need to work efficiently, acquire necessary skills. As a science professional culture of veterinarian includes firstly: system of knowledge about some species of culture which are necessary for veterinarian practitioners; secondly: veterinarian deontology as a system of knowledge and development of call of veterinarian duty; thirdly: veterinarian ethics as a study of professional behavior of veterinarians.

Keywords: Professional culture, veterinarian deontology, professional mastery, professional responsibility.

УДК 371.134:74(07)

СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Семенова О.В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У статті проаналізовано погляди різних науковців на категорії: «творча компетентність», «художня компетентність», «художньо-естетична компетентність», «естетична компетентність» педагога, в різних галузях образотворчого мистецтва. Розглянуто суміжні поняття: «художня творчість», «художня діяльність», «художньо-творчий процес», «художній смак», «художньо-творча активність». Подано авторське визначення художньо-творчої компетентності вчителя образотворчого мистецтва.

Ключові слова: художня творчість, творча компетентність, художня компетентність, естетична компетентність, художньо-творча компетентність, вчитель образотворчого мистецтва.

Постановка проблеми. Розмаїття й складність завдань формування нової генерації професійних учителів образотворчого мистецтва зумовлюють широке коло недостатньо розв'язаних питань, серед яких найбільш вивченим є педагогічний аспект, а художній контекст залишається поза увагою дослідників. Натомість учитель образотворчого мистецтва – це, насамперед, художник-педагог. Том художньо-професійна грань його діяльності має постійно розвиватись і вдосконалюватись у неперервному процесі педагогічної практики. Він має володіти високим рівнем художньо-педагогічної компетентності, тобто бути здатним навчати учнів художньої грамоти та творчо підходити до організації навчально-виховного процесу. Та володіння образотворчими техніками лише на репродуктивному рівні гальмує його креативне мислення, обмежує спектр професійних функцій до рівня споживача чи транслятора художніх цінностей. Натомість активне втілення власних задумів у матеріалі різних видів образотворчого мистецтва збагачує його художньо-естетичний досвід. Спілкування учнів з авторськими композиціями вчителя позитивно впливає на їхню мотивацію до творчої діяльності, досягнення духовного і матеріального світу за законами краси. Таким чином, справжній педагог-мистець в очах вихованців постає як авторитетний провідник художньої картини світу, ідеальним взірцем для наслідування в царині образотворчого мистецтва. Тому розвиток художньо-творчої ком-

петентності є важливим аспектом в діяльності вчителя образотворчого мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що багато вчених досліджували проблеми, творчої та художньої компетентності. Теоретичні положення компетентнісного підходу обґрунтовано у працях І. Бежа, Л. Алексеевої, А. Байденко, Н. Бібик, Т. Браже, І. Зазюн, І. Зимньої, І. Єрмакова, О. Кононко, О. Овчарук, І. Родригіна, О. Савченко, А. Маркової, А. Хуторського та ін. Вивченням фахових компетентностей вчителів мистецьких дисциплін займалися Л. Масол, Г. Падалка, О. Ростовський, Г. Сотська, О. Рудницька, О. Щолокова та ін. Натомість, незважаючи на значний масив дисертаційних робіт і публікацій з творчого (О. Кайдановська, С. Коновець, І. Мужикова, Г. Сотська, О. Музика, О. Піддубна, Л. Покровщук, М. Стась, О. Сташук та ін.) і художнього (Л. Басанець, А. Марченко, Ю. Мохірева, І. Пастир, В. Щербина та ін.) аспектів професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва, проблема формування його художньо-творчої компетентності ще не була предметом окремого дослідження.

Мета статті – дослідити складові та розкрити сутність художньо-творчої компетентності вчителя образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу. У теорії і практиці мистецької освіти вчителя образотворчого мистецтва, зазвичай, називають художником-педагогом. Звідси й виникла така нова галузь наукових знань, як художня педагогіка, у межах якої фігурують